FORTIDSMINNEFORENINGEN
The Society for the Preservation of Norwegian Ancient Monuments
BERGEN OG HORDALAND AVDELING

BERGEN KOMMUNE
Sentralarkivet
Saks nr. 201225114 Dok.nr. 234
Gnr. Bnr.
Mottatt 26 APR 2013
Avdeling/kontor: BYPLAN
Saksbehandler: HIAS
Offentlig:
Arkiv nr: ESARK 5120

Etat for plan og geodata
Bergen Rådhus
Postboks 7700
5020 Bergen

Bergen, 23.04.13

Merknad fra Fortidsminneforeningen, Bergen og Hordaland avdeling, til konsekvensutredning om bybanetraséer, strekning Bergen sentrum – Åsane.

Generelt

Fortidsminneforeningen mener at bybanen er et meget viktig og positivt tiltak for utviklingen av Bergen by. Et utviklet bybanenett er en forutsetning for en bedre og mer rasjonell trafikkavvikling og for en reduksjon av privat biltrafikk i byen. Den private biltrafikken medfører forurensning gjennom utslipp av giftige gasser, gjennom støy og gjennom visuell forurensning ved at mengden av kjøretøyer fyller opp gater og plasser og reduserer muligheten for innbyggernes opplevelse av byen.

Fortidsminneforeningens formål er å arbeide for bevaring av vårt lands verneverdige kulturminner, samt skape allmenn forståelse for verdien av disse. Da spørsmålet om trasévalg til Åsane berører områder både med og uten kulturminner, vil vi i denne merknaden begrense oss til å uttale seg om bybanens virkning for kulturminnene, som er foreningens kompetanseområde. Foreningen mener således at det ikke er vår oppgave i denne sammenhengen å foreta en helhetsvurdering av alle de ulike hensynene og aspektene ved de ulike trasévalgene.

Fortidsminneforeningen vil videre begrense seg til å uttale seg om trasévalget gjennom Bergen sentrum og til dels Sandviken, som er det uten sammenligning mest sårbare og følsomme området av de enkelte delene av planen.

Vurdering av ulike alternativer i Bergen sentrum: Tunnel i fjell er best

Alle alternativene berører viktige kulturminner, men etter en samlet vurdering mener vi at tunnelalternativene er å foretrekke. Vi begrunner dette med følgende:

Bybane over Bryggen:

- En bybane i dagen (Alternativ 1A) vil berøre viktige middelalderske kulturminnelag på flere punkter: i området foran Finnegården og i Sandbrogaten. Sistnevnte har spesielt blitt trukket frem både i konsekvensutredning og på informasjonsmøter som særs sårbart, med kulturlag som ligger høyere oppe i grunnen enn i området rundt. Slik vi forstår det, vil et tunnelinnslag i denne gaten medføre totalfjerning av kulturlag. Dette ser vi som svært problematisk, og vi ønsker å fraråde den totale ødeleggelsen av kulturlaget i Sandbrogaten.
- En bybane over Torget og foran Bryggen med lange vogner og høye master vil bli meget dominerende elementer i et visuelt meget sårbart miljø. Området er trangt – det er ikke store arealer på Torget og foran Bryggen, og en bybane med nødvendige installasjoner vil redusere de frie arealene på en uakseptabel

Klostergaten 28, N-5005 Bergen – Telefon (+47) 55 90 21 54
E-post: hordaland@fortidsminneforeningen.no
Bankgiro 5201 06 14678

måte. Bryggens verdensarvstatus tilsier alene at det er meget problematisk å tilføre et så dominerende og nytt element her. Her vil vi vise til Reguleringsplanen fra 2006 for Vågen, kaiene og Bryggen og sitere følgende fra byrådssak 376/06: "Evaluering av situasjonen for Bryggen som verdensarvsted på UNESCOs liste, har påpekt at utviklingen i omgivelsene utgjør en trussel for verdensarvstedet". Vi kan ikke se at anleggelsen av en bybane over Bryggen er forenelig med byrådets egen konklusjon om å beskytte dette sårbare området, og da særs en plan som innebar en langsiktig fjerning av trafikk over Bryggen.

- Kjøring med de tunge bybanevognene kan medføre rystelsesskader på kulturminnene, spesielt Finnegården.
- Torget og arealet foran Bryggen er byens kjerne med store mengder fotgjengere og andre trafikanter, for ikke å snakke om den store tilstrømmingen av turister i sommerhalvåret. I dette trange området vil kjøringen av bybanevognene utvilsomt medføre problemer i møtet med de myke trafikantene. Banen er tenkt lagt åpen, uten sikkerhetsgjerder. Vi er bekymret for at erfaringene etter en tids drift vil fremtvinge sikkerhetsgjerder, som naturligvis vil oppleves som visuelt forurensende i forhold til kulturminnene. Her vil vi igjen minne på Reguleringsplanen fra 2006 som spesifiserer at "arealet bør utformes slik at det blir god tilgjengelighet på tvers av kjørevei". Dette er ikke forenelig med Bybanens sikkerhetsregler: "All ferdsel i bybanens trasé er forbudt".

Områder berørt av trafikkomlegging:

- Stenging av nordgående biltrafikk over Bryggen vil uvegerlig medføre sterk økning av biltrafikken i Øvregaten, som vil være kjent som byens eldste gate med tett, gammel bebyggelse av til dels høy antikvarisk verdi. Fortidsminneforeningen vurderer enhver økning i biltrafikk over dette sårbare området som svært negativt, og vil fraråde dette på det sterkeste. I tillegg til å bidra til fortsatt og kontinuerlig slitasje på byens eldste gateløp, ber vi også om at dagens situasjon både i Vetrlidsallmenningen og inngangen til Øvregaten vurderes opp mot dette. Hele allmenningen er tilnærmet avstengt av turistbusser om sommeren, det er i perioder stor oppsamling av myke trafikanter i Fløibanekø og rett ved inngangen til Øvregaten finnes også en barneskole – byens eldste, for øvrig. Vi vurderer dermed selv en liten økning av gjennomkjørende biler som skadelig for både Vetrlidsallmenningen og Øvregaten.
- Det berømmes at man i sammenheng med traséforslagene har forsøkt å finne måter å redusere biltrafikken i bykjernen. Vi leser derimot med bekymring at løsningen i Alternativ 1Aa og 1Ab er at gjennomgående biltrafikk legges om Nøstet. Som et område som også har svært gammel bebyggelse av til dels høy antikvarisk verdi, og som har måttet tåle en god del strukturelle endringer allerede, ser vi på enhver form for økning av trafikk i området som problematisk. Vi opplever Nøstet som relativt presset allerede i form av stor trafikal tetthet, og er bekymret for forringelsen av både området og den verneverdige bebyggelsen der.

Sandviken:

- Vi vil også nevne alternativ 1Ba, der Lyststedet Maaseskjæret foreslås flyttet nærmere sjøen, forutsatt at eksisterende bygg på nedsiden rives. Til tross for at Fortidsminneforeningen prinsipielt er i mot flytting av fredete bygg, og ikke ønsker å argumentere for en avfredning av Maaseskjæret, vil vi for den aktuelle delstrekningen anbefale løsningen beskrevet i alternativ 1Ba, forutsatt riving av det nedenforliggende bygget. Løsningen kan åpne opp området rundt Maaseskjæret og dermed bidra til å øke lesbarheten mellom sjø og bygg, samt gi muligheter for en revitalisering av lyststedet med området rundt som vil ha positive bivirkninger for både opplevelsen og den historiske konteksten til eiendommen. Dette forutsetter derimot at flyttingen vil være på premissene forespeilet i konsekvensutredning, med riving av nedenforliggende bygg, og fortrinnsvis ved å unngå avfredning.
- Vi vil også på det sterkeste fraråde ethvert forslag som innebærer økt trafikk i gamle Sandviksveien. I henhold til Fortidsminneforeningens Antikvarisk Register, sone 1: Sandviken (pr. 11.desember 2002) vurderes dette som «Særlig verneverdige områder», med flere fredningsverdige bygninger (se vedlagt kart). Vi vurderer sårbarheten for trafikkøkning i dette området som stor, og vil ikke tilråde løsninger hvor dette er resultatet.

Hvilket av tunnelalternativene er best?
Fortidsminneforeningen mener at man bør se på nytt på alternativ A4-B4_5: Tunnelinnslag i Kaigaten før Vincent Lunges gate. Vi ser av utredningen at dette alternativet er lagt til side, blant annet fordi traseen er lagt uten holdeplass i sentrumskjernen. Vi mener det bør vurderes om traseen kan legges under Kaigaten og få holdeplass under Christies gate, lik alternativ A4-B4_4.

Dersom dette ikke er mulig, vil vi fremheve alternativ A4-B4_4: Tunnelinnslag i Kaigaten etter Strømgaten. Vi velger dette av følgende grunner:

- Det andre alternativet, A4-B4_3 med tunnelinnslag i Peter Motzfeldts gate, vil medføre en stor tunnelåpning rett ved siden av Manufakturhuset og riving av et 1700-talls trehus med (trolig) enda eldre steinkjeller. Dette ser vi på som svært problematisk og en særs uønsket løsning, både på vegne av kulturlag i Vågsbunnen og det nærliggende kulturmiljøet.
- Et tunnelinnslag i Kaigaten vil også medføre skader, men vi vurderer disse som mindre alvorlige.

Subsidiær merknad: Dersom bystyret velger bybane over Torget / Bryggen, vil Fortidsminneforeningen anbefale følgende:

- Alternativ A1 med dobbeltspor er å foretrekke framfor A2 med spor i Vågsallmenningen og medførende flytting av Holbergstatuen.
- Området foran Hanseatisk Museum er særlig sårbart og må utredes nærmere.
- Mulighet for batteridrift over Bryggen må utredes nærmere.

På vegne av Fortidsminneforeningen, Bergen og Hordaland avdeling

Lars-Jørgen Dahl
Styrets nestleder

Gøril Eline Nordtvedt
Daglig leder